**Neljapäev, 24. juuni 2021**

P9_TA(2021)0313

# Komisjoni 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta

**Euroopa Parlamendi 24. juuni 2021. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi kohta (2021/2025(INI))**

(2022/C 81/03)

*Euroopa Parlament,*

— võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklit 295,

— võttes eelkõige arvesse Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklit 2, artikli 3 lõiget 1, artikli 3 lõike 3 teist lõiku, artikli 4 lõiget 3 ning artikleid 5, 6, 7 ja 11,

— võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikleid, mis käsitlevad liidus demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste austamist, kaitset ja edendamist, sealhulgas ELi toimimise lepingu artikleid 70, 258, 259, 260, 263 ja 265,

— võttes arvesse aluslepingutele lisatud protokolli nr 1 (riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus) ja protokolli nr 2 (subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta),

— võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „põhiõiguste harta“),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

— võttes arvesse ELi lepingu artiklit 49, Kopenhaageni kriteeriumeid ja liidu normide kogumit, mida Euroopa Liiduga ühineda sooviv kandidaatriik peab järgima (liidu *acquis*),

— võttes arvesse komisjoni 30. septembri 2020. aasta teatist „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2020)0580),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrust (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks ([1]) (edaspidi „õigusriigi tingimuslikkuse määrus“),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/692, millega luuakse kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1381/2013 ning nõukogu määrus (EL) nr 390/2014 ([2]),

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid õigusakte ning ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise protsessi soovitusi ja aruandeid, samuti ÜRO lepingute järelevalveorganite kohtupraktikat ja Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi,

— võttes arvesse ÜRO 8. märtsi 1999. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, rahvusvähemuste ülemvoliniku, meediavabaduse esindaja ja muude Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) organite soovitusi ja aruandeid,

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja Euroopa sotsiaalhartat, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa sotsiaalõiguste komitee kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni, diskrimineerimisvastase, mitmekesisuse ja kaasatuse juhtkomitee, Veneetsia komisjoni ja teiste asutuste konventsioone, soovitusi, resolutsioone, arvamusi ja aruandeid,

([1]) ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1.
([2]) ELT L 156, 5.5.2021, lk 1.

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

— võttes arvesse 23. mai 2007. aasta Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelise vastastikuse mõistmise memorandumit ja nõukogu 8. juuli 2020. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta koostööks Euroopa Nõukoguga 2020.–2022. aastal,

— võttes arvesse ÜRO korruptsioonivastast konventsiooni,

— võttes arvesse rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise ÜRO rahvusvahelist konventsiooni,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu 7. aprilli 2020. aasta suuniseid liikmesriikidele demokraatia põhimõtete, õigusriigi väärtuste ja inimõiguste järgimise kohta COVID-19 tervishoiukriisi ajal,

— võttes arvesse vaheraportit ELi liikmesriikides COVID-19 kriisi tõttu võetud meetmete ning nende mõju kohta demokraatiale, õigusriiklusele ja põhiõigustele, mille Veneetsia komisjon võttis vastu oma 8. oktoobril 2020. aastal toimunud 124. täiskogu istungjärgul,

— võttes arvesse partnerorganisatsioonide 2020. aasta aruannet Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormile,

— võttes arvesse komisjoni 20. detsembri 2017. aasta põhjendatud ettepanekut nõukogu otsuse kohta, millega järeldatakse ilmset ohtu, et Poola Vabariik rikub oluliselt õigusriigi põhimõtet ja mis esitati vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõikele 1 (COM(2017)0835),

— võttes arvesse komisjoni 17. juuli 2019. aasta teatist „Õigusriigi tugevdamine liidus. Tegevuskava“ (COM(2019)0343),

— võttes arvesse 2020. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabelit,

— võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 19. juuni 2019. aasta arvamust „Õigusriigi edasine tugevdamine liidus. Hetkeseis ja võimalikud edasised sammud“, milles tehti ettepanek luua iga-aastane põhiõiguste ja õigusriigi foorum,

— võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee põhiõiguste ja õigusriigi töörühma 2020. aasta juuni aruannet „National developments from a civil society perspective, 2018–2019“ (Riiklikud arengud kodanikuühiskonna seisukohast aastatel 2018–2019),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 17. jaanuaril 2018. aastal avaldatud aruannet „Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU“ (ELis inimõiguste alal töötavate kodanikuühiskonna organisatsioonide probleemid), 2020. aastal avaldatud bülletääne COVID-19 pandeemia mõju kohta põhiõigustele ELis ning ameti muid aruandeid, andmeid ja vahendeid, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste infosüsteemi (EFRIS),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 10. septembri 2020. aasta aruannet „Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union“ (Antisemitism: ülevaade Euroopa Liidus registreeritud juudivaenulikest juhtumitest),

— võttes arvesse 5. märtsil 2020 avaldatud Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi aruannet „Beijing+25: the fifth review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States“ (Peking+25: Pekingi tegevusplatvormi ELi liikmesriikides rakendamise viies läbivaatamine),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide 16. detsembri 2014. aasta järeldusi õigusriigi järgimise tagamise kohta,

— võttes arvesse Euroopa soolise võrdõiguslikkuse strateegiat aastateks 2020–2025, ELi LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat aastateks 2020–2025, Euroopa Liidu lapse õiguste strateegiat aastateks 2021–2024 ja ELi puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030,

— võttes arvesse ELi rassismivastast tegevuskava 2020–2025 ning romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevat ELi strateegilist raamistikku,

— võttes arvesse oma 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([3]),

— võttes arvesse oma 1. märtsi 2018. aasta resolutsiooni komisjoni otsuse kohta kohaldada Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõiget 1 seoses olukorraga Poolas ([4]),

— võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua Euroopa väärtuste rahastamisvahend, millega toetatakse Euroopa Liidus kohalikul ja riigi tasandil põhiväärtusi edendavaid kodanikuühiskonna organisatsioone ([5]),

— võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni uurivate ajakirjanike kaitse kohta Euroopas: Slovakkia ajakirjaniku Ján Kuciaki ja Martina Kušnírová juhtum ([6]),

— võttes arvesse oma 12. septembri 2018. aasta resolutsiooni ettepaneku kohta, millega kutsutakse nõukogu üles järeldama Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel ilmset ohtu, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi ([7]),

— võttes arvesse oma 13. novembri 2018. aasta resolutsiooni õigusriigi kohta Rumeenias ([8]),

— võttes arvesse oma 14. novembri 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua ELi terviklik demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse mehhanism ([9]),

— võttes arvesse oma 13. veebruari 2019. aasta resolutsiooni tagasilöökide kohta naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ELis ([10]),

— võttes arvesse oma 28. märtsi 2019. aasta resolutsiooni õigusriigi olukorra ja korruptsioonivastase võitluse kohta ELis, eelkõige Maltal ja Slovakkias ([11]),

— võttes arvesse oma 18. detsembri 2019. aasta resolutsiooni õigusriigi kohta Maltal pärast Daphne Caruana Galizia mõrvaga seoses tehtud hiljutisi paljastusi ([12]),

— võttes arvesse oma 18. detsembri 2019. aasta resolutsiooni LGBTI-inimeste avaliku diskrimineerimise ja nende vastu suunatud vaenukõne, sealhulgas LGBTI-vabade piirkondade kohta ([13]),

— võttes arvesse oma 15. jaanuari 2020. aasta resolutsiooni inimõigusi ja demokraatiat maailmas ning Euroopa Liidu poliitikat selles valdkonnas käsitleva 2018. aasta aruande kohta ([14]),

— võttes arvesse oma 16. jaanuari 2020. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 kohaste Poolat ja Ungarit käsitlevate käimasolevate kuulamiste kohta ([15]),

— võttes arvesse oma 17. aprilli 2020. aasta resolutsiooni ELi kooskõlastatud meetmete kohta võitluses COVID-19 pandeemia ja selle tagajärgede vastu ([16]),

---

([3]) ELT C 215, 19.6.2018, lk 162.
([4]) ELT C 129, 5.4.2019, lk 13.
([5]) ELT C 390, 18.11.2019, lk 117.
([6]) ELT C 390, 18.11.2019, lk 111.
([7]) ELT C 433, 23.12.2019, lk 66.
([8]) ELT C 363, 28.10.2020, lk 8.
([9]) ELT C 363, 28.10.2020, lk 45.
([10]) ELT C 449, 23.12.2020, lk 102.
([11]) ELT C 108, 26.3.2021, lk 107.
([12]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2019)0103.
([13]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2019)0101.
([14]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0007.
([15]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0014.
([16]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0054.

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

— võttes arvesse oma 19. juuni 2020. aasta resolutsiooni George Floydi surmale järgnenud rassismivastaste meeleavalduste kohta ([17]),

— võttes arvesse oma 19. juuni 2020. aasta resolutsiooni Tšehhi Vabariigi peaministri suhtes ELi vahendite väärkasutamise ja võimalike huvide konfliktide uurimise taasalustamise kohta ([18]),

— võttes arvesse oma 17. septembri 2020. aasta resolutsiooni ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu otsus, millega järeldatakse ilmset ohtu, et Poola Vabariik rikub oluliselt õigusriigi põhimõtet ([19]),

— võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([20]),

— võttes arvesse oma 8. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni õigusriigi ja põhiõiguste kohta Bulgaarias ([21]),

— võttes arvesse oma 25. novembri 2020. aasta resolutsiooni meediavabaduse tugevdamise kohta: ajakirjanike kaitse Euroopas, vaenukõne, desinformatsioon ja platvormide roll ([22]),

— võttes arvesse oma 26. novembri 2020. aasta resolutsiooni aruande kohta, mis käsitleb põhiõiguste olukorda Euroopa Liidus aastatel 2018–2019 ([23]),

— võttes arvesse oma 17. detsembri 2020. aasta resolutsiooni mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027), institutsioonidevahelise kokkuleppe, Euroopa Liidu taasterahastu ja õigusriigi toimimist käsitleva määruse kohta ([24]),

— võttes arvesse oma 11. märtsi 2021. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu kuulutamise kohta LGBTIQ vabaduse alaks ([25]),

— võttes arvesse oma 25. märtsi 2021. aasta resolutsiooni määruse (EL, Euratom) 2020/2092 kohaldamise ja õigusriigi tingimuslikkuse korra kohta ([26]),

— võttes arvesse oma 29. aprilli 2021. aasta resolutsiooni Daphne Caruana Galizia mõrvamise ja õigusriigi kohta Maltal ([27]),

— võttes arvesse oma Euroopa lisaväärtuse hinnangut, mis on lisatud 2016. aasta oktoobri seadusandlikule algatusraportile ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi kohta,

— võttes arvesse oma 23. aprilli 2020. aasta esialgset hinnangut ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi Euroopa lisaväärtuse kohta,

— võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

— võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni, õiguskomisjoni, põhiseaduskomisjoni ning petitsioonikomisjoni arvamusi,

— võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A9-0199/2021),

---

([17]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0173.
([18]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0164.
([19]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0225.
([20]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0251.
([21]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0264.
([22]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0320.
([23]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0328.
([24]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2020)0360.
([25]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0089.
([26]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0103.
([27]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0148.

A. arvestades, et liit rajaneb ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ühistel väärtustel, milleks on inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine – väärtustel, mida jagavad ELi liikmesriigid ja mille peavad liiduga ühinemisel omaks võtma kandidaatriigid; arvestades, et demokraatia, õigusriik ja põhiõigused on üksteist vastastikku tugevdavad väärtused, mille õõnestamine võib kujutada liidule süsteemset ohtu; arvestades, et õigusriigi austamine on liidule tervikuna ja selle liikmesriikidele siduv kõigil valitsemistasanditel, kaasa arvatud omavalitsusüksustele;

B. arvestades, et iga-aastane õigusriigi järgimise läbivaatamise tsükkel väärib heakskiitu ja täiendab olemasolevaid vahendeid, mis on loodud ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste säilitamiseks, sest selle vältel käsiteltakse olukorda kõigis ELi liikmesriikides nelja samba alusel, mis mõjutavad otseselt õigusriigi järgimist; arvestades, et see protsess on kavandatud iga-aastase tsüklina, et tagada õigusriik ja ennetada probleemide teket või süvenemist;

C. arvestades, et komisjoni õigusriigi olukorda käsitleva esimese aruande (2020. aasta aruanne) ulatus on piiratud, kuna see ei hõlma kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ELi väärtusi;

D. arvestades, et Lissaboni lepingu jõustumisega sai põhiõiguste harta aluslepingutega võrreldes samaväärse õigusjõu, ning et sellest tulenevalt muutus see nii ELi institutsioonidele, asutustele ja ametitele kui ka ELi õigusakte rakendavatele liikmesriikidele õiguslikult siduvaks; arvestades, et tõhusat põhiõiguste järgimise tava tuleb kujundada, edendada ja tugevdada lisaks ELi institutsioonidele ka liikmesriikides, eelkõige ELi õiguse kohaldamisel liikmesriigisiseselt ning suhetes kolmandate riikidega;

E. arvestades, et kuigi 2020. aasta aruandes tõstatatakse küsimusi ja sellega suurendatakse teadlikkust, ei sisalda see ei igas liikmesriigis läbiviidud muudatuste tõhususe piisavat hinnangut, ei konkreetseid riigipõhiseid soovitusi ega iga riigi õigusriigi järgimise kontrolli pikema aja jooksul, mis võib seada ohtu aruande kavandatud ennetava mõju;

F. arvestades, et ilma iga-aastase jälgimistsükli käigus võetavate tulemuslike järelmeetmeteta ei pruugi olla võimalik 2020. aasta aruande põhjal ennetada, tuvastada ega tõhusalt kõrvaldada õigusriigi järgimisel tuvastatud süsteemseid probleeme ja tagasiminekuid, mida on viimastel aastatel täheldatud mitmes ELi liikmesriigis; arvestades, et õigusriik on oluline eeltingimus, mis on vajalik usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtte järgimiseks ja liidu finantshuvide kaitseks;

G. arvestades, et viimastel aastatel on mitmes parlamendi reolutsioonis leitud, et paljudes liikmesriikides on õigusriigiga tõsiseid probleeme ([28]);

H. arvestades, et mõnes riigis täheldatud tagasiminek õigusriigi ja põhiõiguste järgimise valdkonnas mõjutab tõsiselt vastastikust usaldust vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala toimimise vastu ning ohustab ELi lepingu artiklis 3 sätestatud liidu eesmärke, mida näitavad mitmed juhtumid, kus Euroopa vahistamismäärus sattus surve alla, kuna kohtusüsteemi sõltumatuse suhtes tekkisid tõsised kahtlused;

I. arvestades, et liikmesriikide ombudsmanide institutsioonidel ja võrdõigusorganitel on oluline roll õigusriigi põhimõtete, nagu läbipaistvuse, vastutuse ja nõuetekohase menetluse kaitsmisel;

J. arvestades, et COVID-19 pandeemia vastu võetud erakorralised meetmed on kahjustanud ELi kodanike põhiõiguste kasutamist, mille hulgas on vaba liikumise õigus, õiguskaitse kättesaadavus, juurdepääs avalikule teabele, eraelu puutumatus, ühinemisvabadus ja kogunemisvabadus, ning on mõjutanud demokraatlikku kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi; arvestades, et seetõttu on ülioluline tagada valitsuste tegevuse tõhusa kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi olemasolu, mis kaitseks ELi kodanike õiguseid;

K. arvestades, et mitu liikmesriiki on rahvusvahelistes ajakirjandusvabaduse pingeridades tahapoole langenud ning ajakirjanike vastu suunatud vägivald on kasvanud; arvestades, et ohud meediavabadusele hõlmavad ajakirjanike ahistamist ja ründamist, ajakirjanike õiguskaitse eiramist ning meedia kaaperdamist ja majanduslikul või poliitilisel ajendil tegevust meediasektoris; arvestades, et murettekitavad suundumused, mille eesmärk on sõnavabaduse ja ajakirjandusvabaduse lämmatamine, on ELis ja ELi läbirääkijariikides halvaks eeskujuks;

([28]) Vt näiteks eespool osutatud parlamendi 1. märtsi 2018. aasta, 19. aprilli 2018. aasta, 13. novembri 2018. aasta, 28. märtsi 2019. aasta, 18. detsembri 2019. aasta, 19. juuni 2020. aasta, 8. oktoobri 2020. aasta ja 29. aprilli 2021. aasta resolutsioone.

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

L. arvestades, et olemasolevaid mehhanisme on vaja tugevdada ja sujuvamaks muuta ning töötada välja toimiv ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, et tagada aluslepingutes sätestatud põhimõtete ja väärtuste järgimine kogu liidus;

M. arvestades, et vähemuste õiguste austamine on üks poliitilistest kriteeriumidest, mida kandidaatriik peab ühinemiseks täitma; arvestades, et liidul on oluline osa rahvus- ja keelevähemuste õiguste austamise tagamisel kandidaatriikides; arvestades, et parlament on juba kutsunud komisjoni üles ([29]) võtma vastu vähemuste kaitse ELi miinimumstandardite ühise raamistiku, mis on kindlalt integreeritud õigusraamistikku, millega tagatakse demokraatia, õigusriik ja põhiõigused kogu liidus;

I. 2020. ***aasta aruanne õigusriigi kohta: õppetunnid 2021. aastaks***

1. tunneb heameelt komisjoni esimese õigusriigi olukorda käsitleva aastaaruande üle; peab väga oluliseks luua Euroopa õigusriigi järelevalve ja rakendamise raamistik ELis; kinnitab veel kord, kui oluline on varakult tuvastada riske ja ära hoida põhiõiguste ning õigusriigi rikkumisi, selle asemel, et selliste rikkumiste kordumisel tagantjärele reageerida; ergutab seetõttu seda uut vahendit edasi arendama;

2. tunneb heameelt selle üle, et komisjoni iga-aastases ülevaates õigusriigi olukorrast liikmesriikides käsitletakse nii kohtusüsteemide toimimist, korruptsioonivastast raamistikku ja meedia mitmekesisust kui ka teatavaid kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga seotud institutsioonilisi küsimusi, sealhulgas teatud määral kodanikuühiskonna tegutsemisruumi; nõuab lisaks, et iga-aastastesse aruannetesse lisataks Veneetsia komisjoni 2016. aasta õigusriigi kontrollnimekirja teatavad olulised elemendid, nagu õiguslikud tagatised (et vältida avaliku sektori asutuste poolset omavoli ja võimu kuritarvitamist), õigusalatöötajate sõltumatus ja erapooletus ning võrdsus seaduse ees ja mittediskrimineerimine; ergutab komisjoni esile tooma ka positiivseid suundumusi liikmesriikides, mis võiksid teistele anda järgimist väärivat head eeskuju;

3. märgib rahuloluga, et aruanne sisaldab riigipõhiseid peatükke; tunnustab komisjoni jõupingutusi teha koostööd riikide valitsuste ja parlamentidega, samuti kodanikuühiskonna ja teiste riiklike osalejatega; ergutab komisjoni suurendama jõupingutusi riigianalüüside süvendamiseks, et paremini hinnata õigusriigiga seotud probleemide tõsidust; on veendunud, et komisjoni külaskäikudele riikidesse, sealhulgas kohapealsetele külastustele, tuleks pühendada rohkem aega, et saavutada laiem kaasatus ja dialoog riigi ametiasutuste ja kodanikuühiskonnaga; on seisukohal, et komisjon peaks suurendama teadlikkust nendest külastustest, et edendada õigusriigi kultuuri riiklikul tasandil;

4. väljendab heameelt selle üle, et kõiki liikmesriike kontrollitakse samade näitajate alusel ja sama metoodika kohaselt; rõhutab sellegipoolest, et kui erinevaid rikkumisi esitada ühtemoodi, tekib oht, et kõige rängemaid õigusriigi rikkumisi hakatakse ebaolulisteks pidama; nõuab tungivalt, et komisjon eristaks oma aruandlust, tehes vahet süsteemsetel ja eraldiseisvatel, ühekordsetel õigusriigi rikkumistel; rõhutab õigusriigi olukorda käsitleva aastaaruande võimalikku ennetavat mõju; on seisukohal, et selleks, et hinnata, kas aruandel on olnud piisav ennetav mõju, tuleb läbi viia põhjalikum hindamine; on seisukohal, et selgelt ei ole see nii nende liikmesriikide puhul, kelle suhtes on algatatud menetlus ELi lepingu artikli 7 lõike 1 alusel; on veendunud, et 2020. aasta aruanne oleks võinud sisaldada rohkem põhjalikke ja läbipaistvaid hinnanguid selle kohta, kas esines tõsiseid puudusi, kas on olemas ELi väärtuste raske rikkumise oht või toimus tegelik rikkumine, ja nii iga samba puhul, mida analüüsitakse riike käsitlevates peatükkides; peab neid hinnanguid vajalikuks, et sõnastada järeldused õigusriigi olukorra kohta ning teha kindlaks järel- ja parandusmeetmed ja -vahendid; nõuab tulevastes aruannetes sünteesivat lähenemisviisi, et teha selgelt kindlaks, kus asuvad kõige olulisemad riskid ja probleemid liikmesriikides; kutsub komisjoni üles oma metoodikat vastavalt ajakohastama ja teavitama Euroopa Parlamenti põhjendamatu viivituseta;

5. on seisukohal, et 2020. aasta aruanne on liiga kirjeldav ega sisalda piisavat analüüsi; palub komisjonil järgmistes aruannetes analüüsivam olla; peab vajalikuks, et tulevased aruanded sisaldaksid riigipõhiseid soovitusi selle kohta, kuidas lahendada tuvastatud probleeme või vajadusel heastada rikkumisi, mille hulka kuuluvad rakendamistähtajad, ning võrdlusaluseid, mille saavutamist jälgida; kutsub komisjoni üles esitama aruannetes teavet selle kohta, kuidas tema soovitusi on järgitud ja milliseid parandusmeetmeid on võetud;

([29]) Euroopa Parlamendi 13. novembri 2018. aasta resolutsioon vähemustega seotud miinimumstandardite kohta ELis (ELT C 363, 28.10.2020, lk 13).

6. tunneb muret meediavabaduse kahanemise mõju ülekandumise pärast teistesse aruandes analüüsitud valdkondadesse; on seisukohal, et akadeemiliste ringkondade, ajakirjanike, kohtunike, õigusalatöötajate, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja aktivistide vastu korraldatavad laimukampaaniad, eelkõige üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid püüavad kitsendada nende sõltumatust ja tegevussuutlikkust, mõjudes heidutavalt;

7. nõuab seetõttu integreeritumat analüüsi aruandes osutatud nelja samba vastastikuste seoste kohta ja selle kohta, kuidas mitmed samaaegselt esinevad puudused võivad tähendada õigusriigi süsteemseid rikkumisi või rikkumisohtu, ning et antaks märku, kui need mõjutavad või võivad mõjutada liidu finantshuve;

8. on seisukohal, et aastaaruannetes tuleks kindlaks määrata valdkonnaülesed suundumused ELi tasandil; on arvamusel, et 2020. aasta aruandes puudub kogu ELi hõlmav vaatenurk; palub komisjonil teha kindlaks juhtumid, kus teatavaid ühes liikmesriigis õigusriiki, meediavabadust, kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi või korruptsioonivastast võitlust kahjustavaid meetmeid või tavasid võtavad üle teised liikmesriigid, või kus selliste tavade tõsidus ja ulatus võivad kahjustada liitu tervikuna; kutsub komisjoni üles hindama, kuidas sellised rünnakud õõnestavad demokraatia kvaliteeti liidus; nõuab, et aruannetes seataks analüüsimisel prioriteediks nimetatud suundumused, sealhulgas riiklike konstitutsioonikohtute tekitatavad aina suuremad probleemid ELi õigusstruktuurile, et suunata parandusmeetmeid ELi tasandil; kutsub komisjoni üles tooma selgeid näiteid süstemaatiliste desinformatsiooni ja välissekkumise kampaaniate kohta, mille eesmärk on õõnestada üldsuse usaldust riigiasutuste ja sõltumatu meedia vastu, tõugates samal ajal liikmesriike autoritaarsete juhtimisstruktuuride poole;

9. peab kahetsusväärseks, et 2020. aasta aruandes ei käsitletud piisavalt üksikasjalikult kõiki õigusriigi küsimusi; kutsub komisjoni üles arendama oma riigipõhist asjatundmist ja suutlikkust kiiremini reageerida negatiivsetele suundumustele liikmesriikides; kutsub komisjoni üles eraldama piisavalt vahendeid õigusriigi järelevalveks ja järgimise tagamiseks ELis;

10. rõhutab, et seadused, õigusriigi järgimine, kontroll ja tasakaal ning demokraatlikud institutsioonid ja nende sõltumatus peavad liikmesriikides toimima mitte ainult *de jure*, vaid ka *de facto*;

*Kohtusüsteemid*

11. tunnustab liikmesriikide kohtusüsteemide, sealhulgas prokuratuuriteenistuste sõltumatuse, kvaliteedi ja tõhususe jälgimist ning seda, et jälgitakse nende süsteemide suutlikkust anda mõjusat õiguslikku kaitset, et tagada ELi õiguse järgimine; on seisukohal, et jälgida tuleks ka soodsat keskkonda, mis tagab õiguskaitse kättesaadavuse kõigile, sealhulgas õiguskaitse kättesaadavuse ELi tasandil ning õiguskaitse kättesaadavuse tagamiseks tehtavaid pingutusi ja kasutatavaid vahendeid; on mures selle pärast, et ELi kodanike käsutuses ei ole vahetut õiguskaitsemehhanismi, mis aitaks kaitsta põhiõiguste hartas sätestatud õigusi; on seisukohal, et aruanded peaksid minema kaugele staatilisest iga-aastasest ülevaatest ja riike käsitlevad aruandepeatükid peaksid sisaldama olulist teavet õigusriigi olukorra kohta, sealhulgas asjasse puutuvate varasemate sündmuste ja poliitiliste seoste kohta, mille taustal uuendused aset leiavad, et oleks võimalik täpselt, dünaamiliselt ja terviklikult hinnata kohtusüsteemide, sealhulgas advokaatide ja õigustöötajate *de jure* ja *de facto* sõltumatust, ning see peaks hõlmama pikemat ajavahemikku kui vaid eelmised 12 kuud; rõhutab, et ELi kodanikele ja elanikele tuleks ELis liikumisvabadusega seotud õiguste kasutamisel tagada piisavad õigusriigi standardid; rõhutab, et kõigile kodanikele avatud, toimiv juurdepääs õiguskaitsele on õigusriigi nurgakivi, mis peab olema eriti tagatud hooajatöötajatele ja piiriülestele töötajatele, kui nad teevad kutsetööd teises liikmesriigis, kuna need töötajad on vähem kaitstud;

12. toonitab, et tulemuslikult toimiv, sõltumatu ja tõhus kohtusüsteem on õigusriigi hoidmiseks väga oluline; tuletab meelde, et liidu õigussüsteemi struktuur hõlmab liikmesriikide kohtusüsteeme; rõhutab, et ELi kodanike põhiõiguste ja -vabaduste kaitsmiseks peavad kohtusüsteemid ja kohtunikud olema sõltumatud ja seega kaitstud igasuguse otsese või kaudse surve, ähvarduse või sekkumise eest ükskõik kelle poolt, kaasa arvatud poliitilised võimukandjad; peab õigeks, et kohtuorganite koosseis ja ametisse nimetamine, nagu ka teenistusstaaži, kandidatuuri tagasilükkamise ja ametist vabastamise alused, karjääri edenemine, distsiplinaarmenetlused ja sanktsioonid on samuti määratletud kohtusüsteemi sõltumatuse näitajatena; rõhutab, et nende parameetrite jälgimine peab olema pidev ja hõlmama kogu kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi terviklikku hindamist, hoidudes keskendumast vaid piiratud arvule parameetritele, et kontrollida liikmesriikide kohtusüsteemi sõltumatuse tegelikku olukorda;

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

13. märgib, et 2020. aasta aruandes käsitletakse õigustatult kohtumenetluste ja kohtunike koolituse digitaliseerimise vajadust; tuletab meelde, et liikmesriikide vahel on endiselt märkimisväärseid erinevusi õigustöötajate koolitustel osalemise määras; peab kahetsusväärseks, et aruandes ei mainita advokaatide koolitust;

14. peab äärmiselt murettekitavaks mõne liikmesriigi kohtusüsteemi sõltumatuse ilmset nõrgestamist ning ELi õiguse, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu otsuste üha sagedasemat ja jõhkramat eiramist; märgib, et kohtusüsteemi sõltumatuse olukord mõnes liikmesriigis tekitab jätkuvalt tõsist muret, nagu nähtub mõnda riiki käsitlevast aruandepeatükist; palub komisjonil selgelt hinnata ja nimetada selliseid puudujääke ja leide, mis on käsitatavad ilmse ohuna, et õigusriiki rikutakse; peab äärmiselt murettekitavaks, et komisjon ei ole kiiresti ja õiguslike vahenditega reageerinud riike käsitlevates peatükkides tuvastatud tõsistele õigusriigi järgimist puudutavatele ohtudele, isegi kui need on osutunud õigusriigi tegelikuks rikkumiseks; palub komisjonil teha eri riikide kohtusüsteemide sisulise, lihtsa ja selge hindamise ning välja tuua, kus võiks rakendada võrreldavate süsteemide parimaid tavasid ja kuidas saaks ühetaolisi puudusi kõrvaldada;

15. rõhutab, et vastavalt ELi lepingu artikli 17 lõikele 1 peab komisjon tagama aluslepingute ja teiseste õigusaktide kohaldamise, sealhulgas juhtudel, kui pärast 2020. aasta aruande riike käsitlevates peatükkides tuvastatud ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste tõsise rikkumise oht on pärast aruande avaldamist tegelikult realiseerunud;

16. taunib Ungaris ja Poolas rakendatavat poliitilist survet, millega püütakse takistada riigi tasandi kohtutel ELi toimimise lepingu artikli 267 alusel Euroopa Liidu Kohtus eelotsusemenetlusi algatada, eesmärgiga takistada riigi kohtunikel esitada Euroopa Liidu Kohtule küsimusi seoses kohtusüsteemi sõltumatust käsitlevate ELi nõuetega; on seisukohal, et sellina käitumine on vastuolus aluslepingutega ja Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud tõlgendusega asjaomaste sätete kohta; peab šokeerivaks Euroopa Liidu Kohtu otsuste üha sagenevat tahtlikku eiramist; on veendunud, et sellised seadusevastased suundumused seavad ELi õiguse ühtsuse ja järjepidevuse ning liidu toimimise süsteemselt ohtu; kutsub komisjoni üles võtma tulevastesse aruannetesse üksikasjalikud andmed selle kohta, kuidas liikmesriigid täidavad Euroopa Liidu Kohtu otsuseid; on seetõttu seisukohal, et järgmiste aastaaruannete hinnangutes tuleks Euroopa Liidu Kohtu otsuste täitmata jätmine lugeda tõsiseks rikkumiseks; nõuab, et komisjon tagaks viivitamatu ja asjakohase õigusliku reageerimise, kui keeldutakse täitmast ja respekteerimast Euroopa Liidu Kohtu otsuseid, nagu ELi toimimise lepingu artikli 260 kohased kohtumenetlused; kutsub komisjoni üles tähelepanelikult jälgima liikmesriikide kohtute otsuseid ELi õiguse ülimuslikkuse kohta riigi põhiseaduslike normide suhtes ning algatama rikkumismenetlused liikmesriikide vastu, kes seda põhimõtet järjekindlalt rikuvad; taunib lisaks Poola peaministri poolt põhiseaduskohtule esitatud taotlust kuulutada riigi põhiseaduslikud normid ELi õiguse suhtes ülimuslikuks;

17. märgib, et tsiviil-, kriminaal- ja halduskohtumenetluste aeglus kujutab endast suurt ohtu, eriti õigusriigi austamisele; kutsub komisjoni üles lisama tulevatesse aruannetesse hinnangu vanglatingimuste, kohtuasjade kuhjumise ja kohtuprotsesside keskmise kestuse kohta igas liikmesriigis;

*Korruptsioonivastase võitluse raamistik*

18. väljendab rahulolu selle üle, et aruande igas riiki käsitlevas peatükis on eraldi peatükk pühendatud korruptsioonivastasele tegevusele, kuna süsteemne korruptsioon õõnestab nii õigusriigi toimimist kui ka ELi kodanike usaldust ametiasutuste, riigiteenistujate ja kohtusüsteemi otsuste vastu; rõhutab, et avalikkuse tarbeks mõeldud riiklikke vahendeid kõrvale juhtides kahandab korruptsioon avalike teenuste taset ja kvaliteeti ning õõnestab seega põhiõigusi; juhib tähelepanu sellele, et kuigi riikide korruptsioonivastaste õigusaktide, poliitikameetmete ja strateegiate olemasolu võib pidada saavutuseks, tuleb hinnata ka nende rakendamist ja pärastist kohapealset tulemuslikkust, mis on õigusriigi seisukohast otsustava tähtsusega; rõhutab, et korruptsioonivastased raamistikud peaksid hõlmama selliseid valdkondi nagu eetikareeglid, teadlikkuse suurendamise meetmed, varade avalikustamise nõuded, ühitamatus ja huvide konfliktid, riigihanked, sisekontrollimehhanismid, lobitöö tingimused ja nn pöördukse efekt; kutsub liikmesriike ja institutsioone üles välja töötama mõjusaid vahendeid korruptsiooni- ja pettusejuhtumite ärahoidmiseks, nende ohtude avastamiseks ja peatamiseks ning sanktsioonide kehtestamiseks, samuti mehhanismid nendest juhtumitest saadud kasumi tagasinõudmiseks, jälgides regulaarselt nii ELi kui ka riikide avalike vahendite kasutamist; märgib, et korruptsioonivastase raamistiku vastupidavuse hinnang riigihangete valdkonnas korruptsiooniga seotud ohtude vastu võitlemisel puudub suures osas ka 2020. aasta aruandes;

19. kutsub komisjoni üles pöörama suuremat tähelepanu ELi rahaliste vahendite väärkasutusele, pidades eriti silmas õigusriigi tingimuste täitmist käsitlevat määrust, ning vaatama läbi uurimiste ja prokuratuuriteenistuste nõuetekohase toimimise igas liikmesriigis seoses pettuste, sealhulgas maksupettuste, korruptsiooni või muude liidu eelarve täitmist või

liidu finantshuvide kaitset käsitlevate liidu õigusaktide rikkumiste uurimise ja nende eest vastutusele võtmisega; rõhutab oma muret seoses potentsiaalselt üha suureneva ohuga, et liidu eelarvet võidakse mõnes liikmesriigis väärkasutada õigusriigi nõrgestamise vahendina;

20. on sügavalt mures üha suureneva korruptsiooniga seotud kuritegude ohu pärast; kutsub komisjoni üles ajakohastama ja vajaduse korral täiustama liidu korruptsioonivastaseid õigusakte, kasutades tuvastatud puudustele paremini reageerimiseks aruande järeldusi, ning rakendama liikmesriikides kohtusüsteemi korruptsiooniga võitlemiseks asjakohaseid poliitikameetmeid; rõhutab, et korruptsiooni suurenemine seab ohtu liidu õiguskorra ühtsuse, ühiste poliitikameetmete toimivuse, põhiõiguste kaitse, liidu rahvusvahelise usaldusväärsuse ja siseturu toimimise, mille puhul õigusriigi järgimine etendab olulist rolli; palub komisjonil välja tuua parimad tavad, tegema kindlaks valdkonnad, mis on korruptsiooni suhtes eriti kahtlustäratavad, koostama riigipõhised soovitused olukorra parandamiseks ning kasutama neid teadmisi liidu korruptsioonivastase raamistiku ajakohastamiseks ja täiustamiseks;

21. tuletab meelde rikkumisest teatajate ülimalt olulist rolli organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni ja rahapesuga seotud kuritegude vastases võitluses;

22. hoiatab, et kõiki liikmesriike hõlmava ühtse, ajakohastatud ja konsolideeritud statistika puudumine koos probleemidega, mis on seotud teabe kogumisega ELi programmide toetusesaajate kohta, takistavad korruptsioonikuritegude uurimise ja nende eest vastutusele võtmise andmete hindamist ja võrdlemist; kutsub seetõttu komisjoni üles toetama ja edendama selliste kuritegude määratluste ühtlustamist kogu liidus ning tagama olemasolevate andmestike parema kasutamise ja uute andmestike väljatöötamise metoodika, et saada kogu EList võrdlusandmeid korruptsioonijuhtumite käsitlemise kohta; rõhutab, kui tähtis on toetada ja tugevdada korruptsioonivastase võitluse vallas ELi institutsioonide, liikmesriikide, Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) ja Euroopa Prokuratuuri (EPPO) koostööd; on seisukohal, et korruptsioonivastane võitlus ei nõua mitte ainult tugevaid volitusi, vaid ka tunduvalt suuremat eelarvet, rohkem vahendeid ja igat muud liiki toetust, mis on eespool nimetatud institutsioonidele ja asutustele vajalik;

*Väljendusvabadus: meediavabadus ja meedia mitmekesisus, kunstivabadus ja akadeemiline vabadus*

23. väljendab rahulolu aruandesse meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse jälgimise peatüki lisamise üle; peab õigeks eelkõige ajakirjanike turvalisusele keskendumist; nõuab, et komisjon teeks riikide meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse kaitse raamistike tõhususe ja mõjususe hindamise; rõhutab meedia olukorra hindamise ja jälgimise tähtsust liikmesriikides, eelkõige uurides valitsuste võetavaid meetmeid kriitilise meedia vaigistamiseks ja/või vabaduse ja pluralismi õõnestamiseks – hinnata ja jälgida olukorda, et vältida teabe edasise koondumise ohtu väheste kätte, mis võib takistada vaba ja sõltumatu teabe levikut;

24. peab taunitavaks, et riikide tasandil ei ole eriti hinnatud avalik-õigusliku meedia ja erameedia sektorit ning selle *de jure* ja *de facto* sõltumatust riigiasutustest, erakondadest või muust sekkumisest ning muu hulgas ei ole hinnatud võimalikke huvide konflikte ja meediakanalite koondumist ning meediaomandiõiguse läbipaistvust; rõhutab vajadust tagada eraõiguslike meediaettevõtjate rahaline sõltumatus ja jätkusuutliku tegevuse tingimused, et vältida meedia poliitilist hõivamist; rõhutab avalik-õigusliku meedia asendamatut rolli ja toonitab, et oluline on tagada ja säilitada selle sõltumatus ja vabadus poliitilisest sekkumisest; peab taunitavaks, et seni ei ole hinnatud meediat reguleerivate riigi tasandi asutuste *de jure* ja *de facto* sõltumatuse määra; on kindlalt seisukohal, et 2018. aasta audiovisuaalsete meediateenuste direktiivi ([30]) artikli 30 nõuetekohast rakendamist tuleks hoolikalt jälgida ja vajaduse korral tuleks pärast jälgimist kiiresti algatada rikkumismenetlused; kutsub sellega seoses komisjoni üles uurima ajakirjanike hirmutamise ja laimamise katseid, eelkõige avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide poolt, sealhulgas rünnakuid välisajakirjanike vastu, keda nende uurivate tööde tõttu peetakse ühiskonna vaenlasteks;

25. tunneb muret meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse olukorra halvenemise pärast mõnes liikmesriigis pärast 2020. aasta aruande avaldamist; on sügavalt mures füüsiliste, psühholoogiliste ja majanduslike ähvarduste, kuritarvituste, kuritegude ja mõrvade pärast, mida liidus ajakirjanike ja meediatöötajate suhtes nende tegevuse eest toime pannakse, ja tuletab meelde, et sellised rünnakud põhjustavad sageli enesetsensuuri; palub komisjonil lisada tulevaste aruannete riike käsitlevatesse peatükkidesse ülevaate kogu liidus ajakirjanike vastu toime pandud rünnakutest, pöörates erilist tähelepanu ajakirjanike mõrvadele, jälgides muu hulgas hilisemate kriminaaluurimiste ja -menetluste tegelikku sõltumatust poliitilisest sekkumisest ning liikmesriikide reageerimist;

([30]) ELT L 303, 28.11.2018, lk 69.

26. täheldab murega, et meediavabadust ohustavad tegurid on seotud kunsti- ja akadeemilise vabaduse õõnestamisega; nõuab seetõttu aruande selle osa laiendamist sõnavabaduse kõikidele aspektidele, sealhulgas vaenu õhutamise vastasele võitlusele, ja osa pealkirja vastavat kohandamist;

27. väljendab muret selle pärast, et valitsused ja mõjukad isikud kasutavad kriitikute vaigistamiseks õiguslikke meetmeid, nagu üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid või selliste seaduste kasutamine, millega piiratakse sõnavabadust viisil, mis on ühitamatu üksikisiku põhiõigustega; kutsub liikmesriike üles andma seadusi, et kaitsta ajakirjanikke sellise käitumise eest; kutsub komisjoni üles esitama ettepanekut ELi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastase õigusakti kohta, et kaitsta ajakirjanikke pahatahtlike kohtuasjade eest;

28. märgib, et meediavabaduse halvenemine viib selleni, et üha sagedamini ja tihti valitsuste eestvõttel tehakse patuoinaks ja rünnakute sihtmärgiks vähemused, näiteks LGBTI kogukonna liikmed, migrandid ja pagulased, mis toob kaasa vaenukõne sagenemise nende rühmade vastu ja meediatsensuuri; kutsub komisjoni üles hindama tulevastes aruannetes vaenukuritegude ja vaenukõne mõju diskrimineerimisele

*Muud institutsioonilised küsimused, mis on seotud kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga, sealhulgas kodanikuühiskonna tegutsemisruumi võimaldamisega ja selle kaitsega*

29. tunnustab kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi käsitlevat aruande osa ning seda, et seal hinnatakse COVID-19 pandeemia vastu võitlemiseks võetud erandlikke meetmeid; tuletab meelde, et valitsuste võetavad erakorralised meetmed, mille puhul austatakse õigusriiki, põhiõigusi ja demokraatlikku vastutust, on pandeemia vastu võitlemiseks vajalikud ning peaksid olema kõigi COVID-19 leviku ohjeldamiseks tehtavate pingutuste nurgakivi; on seisukohal, et erakorralised volitused nõuavad lisakontrolli tagamaks et neid ei kasutata ettekäändena võimude tasakaalu püsivaks muutmiseks; tunneb muret COVID-19 erakorraliste meetmete kasutamise pärast ettekäändena diskrimineerivate õigusaktide kiirendatud menetlemiseks; palub komisjonil jätkata erakorraliste meetmete jälgimist, et tagada eelnõude õigeaegne ja läbipaistev koostamine ning vastuvõtmine, et need oleksid vajalikud, proportsionaalsed, sotsiaalselt õiglased ja ajutised ning et kohtute sulgemine ei mõjutaks ebaproportsionaalselt õiguskaitse kättesaadavust. rõhutab sellega seoses parlamentaarse kontrolli ja kodanikuühiskonnaga konsulteerimise tähtsust; palub komisjonil jätkata erakorraliste meetmete järkjärgulise õigeaegse lõpetamise jälgimist; kutsub komisjoni üles tagama, et liikmesriigid austaksid, kaitseksid ja toetaksid ELi kodanike õigusi COVID-19 pandeemia ajal ja pärast seda;

30. tuletab meelde, kui olulised on riikide sõltumatud inimõiguste institutsioonid ja ombudsmanide organid, mille tegevus on täielikus kooskõlas Pariisi põhimõtetega, samuti võrdõigusorganid, eesmärgiga säilitada kodanike õigused ja kaitsta õigusriiki riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil; on sügavalt mures Poola hiljutiste katsete pärast õõnestada riigi ombudsmani sõltumatust täitevvõimust; tunnustab ombudsmanide institutsioonide rollile viitamist 2020. aasta aruandes; kutsub komisjoni üles pöörama järgmises iga-aastases tsüklis suuremat tähelepanu riikide ombudsmanide ja võrdõigusorganite tegevusele, uurima põhjalikumalt nende toimimist, nende sõltumatuse taset ja nende tegelikku osa piisavate kaitsemeetmete tagamisel; rõhutab eriti mõnede liikmesriikide võrdõigusorganite sõltumatuse vähenemist pärast 2020. aasta aruande avaldamist, kuna nende sõltumatuse vähenemine tähendab vahetut ohtu kodanike põhiõigustele; kordab oma muret mõne liikmesriigi sõltumatu kodanikuühiskonna, eelkõige naiste õiguste organisatsioonide, vähemuste ja inimõiguslaste üha aheneva tegutsemisruumi pärast, muu hulgas nende tegevuse kriminaliseerimise, põhjendamatu halduskoormuse, rahastamise kättesaadavuse piiramise, huvide kaitseks mõeldud rahalise toetuse vähendamise ning kogunemis- ja organisatsioonivabaduse piiramise pärast;

31. rõhutab tõrgeteta toimiva kodanikuühiskonna tegutsemisruumi tähtsust ELi väärtuste edendamisel ja jälgimisel ning valitsustelt nende väärtuste järgimise nõudmisel, samuti õigusriigi kaole vastukaalu loomisel ja õigusriigi kultuuri edendamisel; kutsub komisjoni üles 2021. aasta aruandes kodanikuühiskonna tegutsemisruumi põhjalikumalt hindama; peab kasulikuks uurida kodanikuühiskonna soodsa tegutsemisruumi jaoks selgete kriteeriumide määratlemist, et seda analüüsivaldkonda pikemas perspektiivis veelgi tugevdada, sealhulgas kodanikuvabaduste kasutamist võimaldavat õiguskeskkonda, kodanikuorganisatsioonide rahalise elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse raamistikku, sealhulgas ka valitsuste organiseeritud valitsusväliste organisatsioonide (GONGO) küsimust, juurdepääsu otsuste tegemisele ja selles osalemist, õigust teabe kättesaadavusele, turvalist ruumi, ka seoses verbaalsete ja füüsiliste rünnakutega ja neile reageerimisega, laimukampaaniaid, õiguslikku, halduslikku ja maksualast ahistamist, sealhulgas üldsuse osalemise vastase strateegilise menetluse kaudu, nende tekitatud heidutavat mõju ja nende pikaajalisi tagajärgi aktiivsele kodakondsusele teises riigis; kordab, et ELi institutsioonid peaksid pidama esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast

dialoogi; palub komisjonil tulevastes aruannetes hinnata, kas ELi kodanike poliitiliste õiguste kasutamine on tagatud kõigis liikmesriikides;

32. peab kahetsusväärseks asjaolu, et Ungari ei täida Euroopa Liidu Kohtu otsust seoses ebaseaduslike piirangutega, mis on kehtestatud kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamisele isikute poolt, kes asuvad väljaspool Ungarit, mis juba iseenesest on õigusriigi tõsine rikkumine Ungari poolt ning mis on kinnistanud kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise protsessi riigis; nõuab, et komisjon kaebaks Ungari Euroopa Liidu Kohtusse ja nõuaks kiiremas korras hoiatavaid rahalisi karistusi ELi toimimise lepingu artikli 260 alusel; märgib murelikult, et üha rohkem liikmesriike võtab vastu õigusakte, mis piiravad tõsiselt kodanikuühiskonna organisatsioonide ühinemis- ja väljendusvabadust, aidates sellega kaasa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemisele;

33. peab kahetsusväärseks, et aruandes ei tunnistata selgelt demokraatia ja õigusriigi tahtlikku taandamisprotsessi, mida korraldavad mõnes ELi liikmesriigis riigi ametiasutused, ning sellest tulenevat (pool)autokraatlike režiimide järkjärgulist kehtestamist, mis põhineb kõigi kontrolli- ja tasakaalustussüsteemide järkjärgulisel hävitamisel; kutsub komisjoni üles tunnustama ja arvesse võtma autoriteetsete ja kindlate organisatsioonide arvukaid aastaaruandeid ja indekseid, milles hinnatakse demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste järgimist liikmesriikides aja jooksul;

*Aruande ulatus – puuduvad valdkonnad*

34. kahetseb asjaolu, et 2020. aasta aruandes ei käsitleta täies ulatuses ELi lepingu artiklis 2 osutatud demokraatia ja põhiõiguste väärtusi, mida riikide õigusriigist taganemine otsekohe mõjutab;

35. kutsub komisjoni üles lisama peatükid, mis käsitlevad kõiki ELi kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike koos põhjaliku analüüsiga nende kohtusüsteemide, korruptsioonivastaste raamistike, meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse olukorra ning institutsioonilise kontrolli ja tasakaalu kohta;

36. kordab, et õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste vahel on olemuslik seos ning on vaja suurendada teadlikkust ELi lepingu artiklis 2 ja põhiõiguste hartas sätestatud väärtustest; soovitab komisjonil kaaluda kõigi põhiõiguste hartaga tagatud õiguste järgimise lisamist tulevastesse aruannetesse; rõhutab, et kõigi liikmesriikide võetavate meetmete puhul, kui nad tegutsevad ELi õiguse kohaldamisalas, tuleb järgida põhiõiguste hartas sätestatud õigusi ja põhimõtteid; rõhutab seetõttu, et seostatuks peab jääma õigusriigi järgimine ja kõigi võrdsus seaduse ees, õigus tõhusale õiguskaitsevahendile sõltumatus ja erapooletus kohtus, õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ning õigus nõustamisele, kaitsele ja esindamisele, samuti sõltumatule õigusabile nende jaoks, kellel puuduvad piisavad rahalised vahendid, ning õigus heale haldusele, nagu on ette nähtud põhiõiguste harta artiklis 41;

37. mõistab teravalt hukka asjaolu, et mõnes ELi liikmesriigis ei järgita täielikult Euroopa ja rahvusvahelisi õigusakte, näiteks diskrimineerimisvastase võitluse või varjupaiga valdkonnas, nagu näitab Ungari suutmatus rakendada mitut Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsust varjupaigamenetlusele juurdepääsu kohta, sealhulgas automaatse ja ebaseadusliku kinnipidamise ning toiduta jätmise kohta, millega rikutakse rändajate ja varjupaigataotlejate õigust taotleda rahvusvahelist kaitset;

38. rõhutab murega, et ELi lepingu artikli 2 vastaselt ei austata liidus ikka veel täielikult kaitsetus olukorras inimeste, sealhulgas puuetega inimeste, laste, usuvähemuste, eriti Euroopas kasvava antisemitismi ja islamofoobia ajal, romade ja muude etnilistesse vähemustesse kuuluvate isikute, rändajate, varjupaigataotlejate, LGBTI+ kogukonna liikmete, eakate ega ka naiste õigusi; rõhutab ilmset seost halvenevate õigusriigi standardite ja põhiõiguste ning vähemuste õiguste rikkumiste vahel asjaomastes liikmesriikides; palub komisjonil anda hinnang kogu liidus jätkuvatele demokraatia ja põhiõiguste rikkumistele, kaasa arvatud rünnakud kaitsetus olukorras inimeste vastu;

39. tunneb heameelt komisjon teadaande üle strateegia kohta põhiõiguste harta kindlamaks kohaldamiseks; on seisukohal, et kui igal aastal keskendutakse ühele eelnevalt kindlaks määratud teemale, ei võimalda see esile tuua muid raskeid harta rikkumisi, mis antud aastal on aset leidnud; on veendunud, et selline iga-aastane ülevaade peaks olema tervikliku järelevalvemehhanismi osa ning et selle metoodika, tsükkel ja ulatus peaks seetõttu olema aastaaruannetega vastavuses; avaldab kahetsust ja muret komisjoni vastuseisu pärast rikkumismenetluste algatamisele seoses harta rikkumistega;

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

40. kutsub liikmesriike üles koostama aastaaruandeid demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste, sealhulgas võrdõiguslikkuse ja vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste kohta;

41. juhib tähelepanu sellele, et dubleerimise vältimiseks peaks liidu aastaaruandluse mehhanism olemasolevaid vahendeid konsolideerima ja need välja vahetama, eelkõige õigusriigi olukorda käsitleva iga-aastase aruande, komisjoni õigusriigi raamistiku, komisjoni iga-aastase aruandluse põhiõiguste harta rakendamise kohta, nõukogu õigusriigialase dialoogi ning koostöö- ja jälgimiskorra, tagades samal ajal suurema vastastikuse täiendavuse ja sidususe muude olemasolevate vahenditega, sealhulgas ELi lepingu artikli 7 kohaste menetluste, rikkumismenetluste ning eelarveliste tingimustega; on seisukohal, et kolm institutsiooni peaksid kasutama iga-aastase järelevalvetsükli tulemusi oma hinnangus, et kohaldada ELi lepingu artiklit 7 ja eelarve tingimuslikkust; rõhutab, et kõigi kolme institutsiooni ülesandeid ja eesõigusi tuleb austada; kohustub tulevikus ühendama oma iga-aastase töö õigusriigi ja põhiõiguste alaste aruannete koostamisel laiemaks iga-aastaseks järelevalvetsükliks ELi lepingu artikli 2 alusel, ning alustama seda tööd kohe, kui komisjon on avaldanud õigusriigi olukorda käsitleva aruande;

42. nõuab hindamist, et teha kindlaks, kas põhiõiguste hartas sätestatud mittediskrimineerimisklausli kohaldamisala on piisavalt lai, et viia õigusriigi jõustamine liikmesriikides ja liidus tervikuna kooskõlla Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 14, ning milliseid täiendavaid meetmeid saavad ELi institutsioonid võtta, et tagada selle nõuetekohane kohaldamine; rõhutab, et kuigi õigusasutused kohaldavad põhiõiguste hartat ainult ELi õiguse rakendamisel, on tähtis, et hartas sätestatud õigusi võetaks kohtumenetlustes alati arvesse, et toetada üldist õigusriigi austamist; kutsub komisjoni seetõttu üles samuti kaaluma kohtunikele ja õiguspraktikutele mõeldud põhiõiguste harta teemalisi koolitusmooduleid;

*Aruande allikad ja metoodika*

43. kutsub komisjoni üles tugevdama regulaarset, kaasavat ja struktureeritud dialoogi valitsuste ja riikide parlamentide, vabaühenduste, riiklike inimõigusinstitutsioonide, ombudsmanide ja võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste, kutseliitude ja muude sidusrühmadega; kutsub komisjoni samuti üles jätkama tava lubada nii avalikku kui ka konfidentsiaalset aruandlust, et kaitsta ja toetada inimõiguste kaitsjaid ja õigusriigi spetsialiste, keda ohustavad üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid ning süüdistuste esitamine või ahistamine riigi ametiasutuste või nende asendajate poolt; väljendab heameelt selle üle, et 24 liikmesriiki avaldasid läbipaistvalt oma panuse 2020. aasta aruandesse, kahetseb aga, et kolm liikmesriiki keeldusid seda tegemast; nõuab, et protsess oleks täiesti läbipaistev ja kõik esitised avalikustataks; on seisukohal, et kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid olema tihedalt kaasatud läbivaatamise tsükli kõigisse etappidesse;

44. peab kahetsusväärseks, et komisjon ei konsulteerinud sidusrühmadega, ka mitte Euroopa Parlamendiga, 2020. aasta aruande metoodika ja ettevalmistusprotsessi väljatöötamise üle ega püüdnud saada tagasisidet nende teostatavuse kohta;

45. tuletab meelde, et komisjon peab arvesse võtma asjakohastest allikatest ja tunnustatud institutsioonidelt saadud teavet; tuletab meelde, et asjaomaste rahvusvaheliste organite, näiteks ÜRO, OSCE ja Euroopa Nõukogu egiidi all olevate organite järeldused on liikmesriikide olukorra hindamisel otsustavalt tähtsad; on veendunud, et Euroopa põhiõiguste infosüsteem on selles küsimuses üks teabeallikas; palub komisjonil kutsuda Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit üles andma metodoloogilist nõu ja viima läbi sihipäraseid võrdlevaid uuringuid, et täita lüngad ja täpsustada õigusriigi aruande põhivaldkondi; rõhutab vajadust kaasata koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti ja Veneetsia komisjoniga õigusriigi aruande koostamisse sõltumatutest ekspertidest koosnev rühm, mis aitaks kindlaks teha iga liikmesriigi peamised positiivsed ja negatiivsed suundumused;

46. rõhutab, et kodanikuühiskond on peamine partner õigusriigi rikkumiste tuvastamisel ning demokraatia ja põhiõiguste edendamisel; on kindlalt veendunud, et komisjon peaks nendes küsimustes algatama kodanikuühiskonna esindajatega ametliku ja pideva dialoogi ning tagama nende sisulise kaasamise iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande koostamisse; rõhutab sellega seoses, et vabaühenduste kogemustest 2020. aasta tsükli kestel nähtub, et temaatiliselt struktureeritud konsultatsioonid õigusriiki käsitlevate arutelude raames suurendaksid protsessi tõhusust ja kodanikuühiskonnalt saadud väärtuslikku tagasisidet; rõhutab, et konsultatsiooniküsimustik peaks võimaldama sidusrühmadel anda aru elementidest, mis jäävad väljapoole komisjoni ette nähtud tegevusulatust ning mis võivad aidata täiendavalt hinnata, kas põhiseaduslik ülesehitus pakub tõhusaid mehhanisme võimu teostamise piiramiseks;

47. leiab, et kodanikuühiskonnaga konsulteerimise ajavahemikke võidakse tihti pidada liiga lühikeseks ja ning neid tuleks sobivalt kohandada ja paindlikuks muuta, et võimaldada täielikku ja terviklikku konsulteerimist; juhib tähelepanu asjaolule, et see on muutnud sidusrühmade, eelkõige kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks keerulisemaks ette

valmistada ja kavandada oma panust ning riigisisest teadlikkuse suurendamise tegevust aruande käivitamiseks; märgib, et kui konsultatsioonid korraldatakse enne iga-aastast avaliku statistika avaldamist, vähendab see panuste väärtust; kutsub komisjoni üles lubama mitmekeelset teavet; teeb ettepaneku muuta sidusrühmade osalemise raamistik ettenähtavamaks ja vähem jäigaks; märgib, et konsulteerimist parandaks see, kui muu hulgas koostöös kodanikuühiskonna osalejatega tagataks nende panusega seotud järelmeetmed;

48. on seisukohal, et iga-aastase seiretsükli raames tehtav koostöö Euroopa Nõukogu ja selle parlamentaarse assambleega, sealhulgas struktureerituma partnerluse kaudu, on ELis demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste edendamiseks eriti oluline; kutsub komisjoni üles lisama riigiaruannetesse andmed Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste mittejärgimise kohta, nagu on hinnanud ministrite komitee; tuletab meelde, et ELi ühinemine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga on ELi lepingu artikli 6 lõikes 2 sätestatud kohustus; kordab, et ühinemisprotsess on vaja kiiresti lõpule viia, et tagada ühtne inimõiguste kaitse raamistik kogu Euroopas ja veelgi tugevdada põhiõiguste ja -vabaduste kaitset liidus;

## II. ***ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi institutsioonilised aspektid***

49. kordab oma palvet, et komisjon ja nõukogu reageeriksid positiivselt parlamendi 7. oktoobri 2020. aasta resolutsioonis esitatud üleskutsele luua ühtne ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, mis peaks hõlmama ELi lepingu artikli 2 väärtuste kogu ulatust; kordab, et selline mehhanism on vajalik liidu väärtuste kindlamaks edendamiseks ja austamiseks; tuletab meelde, et see iga-aastane tsükkel peaks olema terviklik, objektiivne, erapooletu, tõenduspõhine ning seda tuleks kohaldada võrdselt ja õiglaselt kõigi liikmesriikide suhtes;

*Riigipõhised soovitused*

50. kordab oma üleskutset, et komisjon esitaks hinnangu kõigi ELi lepingu artikli 2 kohaste väärtuste tegeliku olukorra kohta liikmesriikides ja võtaks vastu selged riigipõhised soovitused selle kohta, kuidas käsitleda kindlaks tehtud probleeme ja heastada asjaomased rikkumised, lisades vajaduse korral rakendamise tähtajad ja järgitavad võrdlusalused, kaasa arvatud ajakavad, eesmärgid ja konkreetsed meetmed, mis tuleb võtta, et aidata liikmesriikidel parandada aruandes kindlaks tehtud puudused; nõuab, et neid algatusi jälgitaks järgmistes aasta- või kiireloomulistes aruannetes;

51. soovitab, et komisjon kohandaks oma soovitused vahenditega, mida võiks kindlaks tehtud puuduste heastamiseks kasutada; kutsub komisjoni üles paremini jälgima, kuidas asjaomased liikmesriigid riigipõhiseid peatükke rakendavad, ja aktiveerima vajaduse korral muid õigusriigi vahendeid, et saavutada tulemusi juhul, kui soovitusi ei rakendata; leiab, et komisjon võiks rohkem kasutada Euroopa Liidu Kohtus rikkumismenetluse algatamise võimalust; rõhutab selgete positiivsete ja negatiivsete suundumuste kindlakstegemise tähtsust igas liikmesriigis ning vajadust pöörata erilist tähelepanu võrdlusele eelmise aasta aruandega;

*Institutsioonidevaheline kokkulepe*

52. on seisukohal, et aastaaruande aluseks olev institutsiooniline korraldus ei vasta parlamendi ootustele; ootab, et kolm institutsiooni looksid alalise institutsioonidevahelise töörühma, nagu parlament oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsioonis välja pakkus;

53. kutsub komisjoni ja nõukogu üles alustama viivitamata Euroopa Parlamendiga läbirääkimisi institutsioonidevahelise kokkuleppe üle kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 295, et luua senistele vahenditele lisaks õigusriigi mehhanism, mis õigusakti kaudu seoks kolm institutsiooni läbipaistvama ja reguleerituma protsessiga, kus on selgemalt määratletud kohustused, kaasates sõltumatute ekspertide rühma, kes nõustab töörühma ja kolme institutsiooni tihedas koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga, et kõigi liidu väärtuste kaitsest ja edendamisest saaks liidu tegevuskava alaline ja nähtav osa; on seisukohal, et ettepanek, mis on esitatud Euroopa Parlamendi 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni (ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta) lisas, on sellisteks läbirääkimisteks sobiv alus; on seisukohal, et vahepeal võiks vajalikke teadmisi ja oskusteavet aidata koguda sõltumatute ekspertide abiga teostatav pilootprojekt, mille raames hinnatakse ELi väärtustest kinnipidamist;

*Vastastikune täiendavus muude õigusriigi vahenditega*

54. kordab, et demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism peab ELi lepingu artikli 7 kohaseid praeguseid ja tulevasi menetlusi täiendama ja tugevdama ega tohi mingil juhul neid asendada; peab äärmiselt kahetsusväärseks, et nõukogu ei ole suutnud teha sisulisi edusamme liidu väärtuste järgimise tagamiseks käimasolevate ELi lepingu artikli 7 kohaste menetluste puhul; märgib, et asjaolu, et nõukogu kõhkleb ega rakenda tõhusalt ELi lepingu artiklit 7, annab võimaluse ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste jätkuvaks eiramiseks, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu otsuste avalikuks

täitmatajätmiseks ja õigusriigi toetajate tagakiusamiseks mõnes ELi liikmesriigis; peab kahetsusväärseks, et nõukogu on COVID-19 ettekäändel jätnud kuulamised korraldamata, kuigi puudub igasugune juriidiline kohustus nõuda videokonverentsi teel toimuvate kuulamiste asemel inimkontaktset kuulamist; nõuab, et kui nõukogu õigustalitus esitab õigusliku arvamuse, milles väidetakse vastupidist, tuleks see avalikustada; nõuab, et komisjon jätkaks ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohast menetlust, tagaks, et kuulamisi alustatakse kiiremas korras uuesti, ja reageeriks ka uutele muutustele; kordab oma soovitust nõukogule anda kuulamiste järelmeetmena kõnealustele liikmesriikidele konkreetseid soovitusi, nagu on sätestatud ELi lepingu artikli 7 lõikes 1, ning määrata kindlaks nende soovituste rakendamise tähtajad; nõuab, et Euroopa tuleviku konverentsil mõeldaks ELi lepingu artikli 7, sealhulgas hääletusnõuete muutmisele, et muuta menetlus tulemuslikumaks, kaaludes eelkõige ühehäälsuse nõude muutmist sanktsioonide kehtestamisel; nõuab, et austataks parlamendi rolli ja pädevust, eelkõige õigust olla nõuetekohaselt teavitatud õigusriigi vahenditest, sealhulgas ELi lepingu artikli 7 kohastest kuulamistest;

55. on veendunud, et kuigi aastaaruanne on oluline järelevalvevahend, on selged soovitused tuvastatud probleemide ja vajalike järelmeetmete kohta hädavajalikud; kordab, et kui puudusi ei kõrvaldata ja soovitusi ei täideta, peaks aastaaruanne olema aluseks otsustamisel, kas algatada üks või mitu vahendit, nagu ELi lepingu artiklis 7 sätestatud menetlus või tingimuslikkuse mehhanism, aktiveerida õigusriigi raamistik või algatada rikkumismenetlusi, sealhulgas kiirmenetlusi, ajutiste meetmete taotlusi Euroopa Kohtus ja Euroopa Liidu väärtuste kaitset käsitlevate Euroopa Kohtu otsuste mittetäitmise asjus võetavaid meetmeid; rõhutab, et aruandele tuleks igal juhul lisada rakenduslikud soovitused, sealhulgas rakendamise tähtajad; tuletab meelde, et rikkumismenetlusi saab samaaegselt algatada ELi lepingu artikli 7 lõikes 1 kindlaks määratud küsimustega seotud põhjendatud ettepanekute alusel, mille Euroopa Liidu Kohus on juba kinnitanud; nõuab tungivalt, et komisjon kasutaks vajaduse korral jõuliselt rikkumismenetlusi, et hoida ära tagasilööke õigusriigi järgimisel riiklikes kohtusüsteemides; on seisukohal, et Euroopa tulevikku käsitlev konverents peaks aluslepingu sätetes täiendavalt kinnitama väljakujunenud õiguspõhimõtet ELi õiguse ülimuslikkuse kohta; soovitab Euroopa tulevikku käsitleval konverentsil kaaluda Euroopa Liidu Kohtu rolli tugevdamist liidu põhiväärtuste kaitsmisel;

56. väljendab heameelt selle üle, et ühisdeklaratsioonis Euroopa tuleviku konverentsi kohta nimetatakse Euroopa õigusi ja väärtusi, sealhulgas õigusriiki, konverentsi ühe aruteluteemana; kutsub konverentsi üles kaaluma ELi olemasolevate vahendite tõhusust ELi lepingu artikli 2 väärtuste rikkumiste jälgimiseks, ennetamiseks ja tõkestamiseks ning esitama konkreetseid ettepanekuid ELi vahendite paketi tugevdamiseks;

57. rõhutab, et õigusriigi tingimuslikkuse määruse kohaldatavus, eesmärk ja kohaldamisala on määruse (EL, Euratom) 2020/2092 seadusandlikus tekstis selgelt kindlaks määratud; rõhutab sellega seoses, et õigusriigi tingimuslikkuse määrus on jõustunud ja seda on vahetult kohaldatud alates 1. jaanuarist 2021 ning see on tervikuna siduv kõigi kulukohustuste ja maksete assigneeringute suhtes kõigis liikmesriikides, eelkõige taasterahastu „Next Generation EU“ vahendite väljamaksmiseks, ning et selle kohaldamine ELi institutsioonide poolt ei sõltu suuniste vastuvõtmisest ega õiguslikust tõlgendamisest; on seisukohal, et Euroopa Ülemkogu 10. ja 11. detsembri 2020. aasta järeldused õigusriigi tingimuslikkuse korda käsitleva määruse kohta on vastuolus ELi lepingu artiklitega 15 ja 17 ning ELi toimimise lepingu artikliga 288, sest tekitavad tarbetut õiguslikku ebakindlust seoses komisjoni lisasuunistega ja määruse vastuvõtmise peatamisega ELi toimimise lepingu artikli 263 kohastel juhtudel, nagu on praegu juhtunud seoses Ungari ja Poola hiljutiste tühistamishagidega; kordab üleskutset, et komisjon võtaks õigusriigi tingimuslikkuse määruse alusel viivitamata meetmeid, et kasutada viivitamata täiel määral oma olemasolevaid uurimisvahendeid, et kõrvaldada liikmesriikides õigusriigi puudused, mis võivad piisavalt otseselt mõjutada või tõsiselt ohustada liidu eelarve usaldusväärset finantsjuhtimist; kutsub komisjoni üles jõulisemalt kohaldama ühissätete määrust ([31]) ja finantsmäärust ([32]), et võidelda Euroopa vahendite diskrimineeriva kasutamise vastu, nagu ta tegi, kui pidas kinni vahendeid kohalike omavalitsuste jaoks, kes kuulutasid end LGBTI-ideoloogiast vabaks;

58. nõuab, et komisjon kasutaks aastaaruande järeldusi oma hinnangus, mis on aluseks eelarve kaitsmise mehhanismile õigusriigi põhimõtete rikkumiste eest, ning muudes asjakohastes hinnangutes olemasolevate ja tulevaste eelarvevahendite jaoks; palub komisjonil lisada oma õigusriigi olukorda käsitlevasse aastaaruandesse eraldi jaotis, mis sisaldab nende juhtumite analüüsi, mille puhul õigusriigi põhimõtete rikkumine teatavas liikmesriigis võib piisavalt otseselt mõjutada või

([31]) ELT L 347, 20.12.2013, lk 320.
([32]) ELT L 193, 30.7.2018, lk 1.

tõsiselt ohustada liidu eelarve usaldusväärset finantsjuhtimist, ja mille alusel võiks käivitada tingimuslikkuse mehhanismi; nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks koostoimet oma õigusriigi olukorda käsitlevate aruannete ja õigusriigi tingimuslikkuse määruse vahel, kasutades neid eristuvate, kuid teineteist täiendavate vahenditena;

59. võtab teadmiseks, et komisjon peab kasutama õigusriigi olukorda käsitlevat aastaaruannet tähtsa teabeallikana, kui koostab kohtuasju õigusriigi tingimuslikkuse määruse kohaldamiseks, mis peaks hõlmama muu hulgas teavet, mis pärineb Euroopa Kontrollikoja, OLAFi ja Euroopa Prokuratuuri aruannetest, komisjoni ja riiklike auditeerimisasutuste aruannetest, Euroopa Kohtu ja riiklike kohtute otsustest, ELi Põhiõiguste Ameti analüüsidest ja mitmesugustest süsteemidest, nagu varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteem liidu finantshuvide kaitseks (EDES) ning Arachne; palub komisjonil selgitada kasutatavas metoodikas õigusriigi olukorda käsitleva aruande ja õigusriigi tingimuslikkuse mehhanismi seost; tuletab meelde, et on väga oluline, et lõplike vahendite või toetuste saajate õigustatud huvid oleksid õigusriigi põhimõtete rikkumiste korral meetmete võtmisel nõuetekohaselt kaitstud;

60. palub komisjonil edendada ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste austamist, sealhulgas teha suuremaid pingutusi ELi kodakondsuse teemalise hariduse edendamiseks, muu hulgas õigusriigi valdkonnas; palub komisjonil algatada spetsiaalne programm, mis toetab uuenduslikke algatusi ELi kodakondsuse teemalise hariduse edendamiseks; nõuab tungivalt, et komisjon annaks piisavat teavet ja rahastamist kogu ELi hõlmavate, riiklike, piirkondlike ja kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sõltumatu ajakirjanduse jaoks, eelkõige strateegiliselt kasutades määruse kohaseid rahastamisvõimalusi, käivitades kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi, et aidata neil suurendada teadlikkust ja edendada ELi väärtusi ning kohaldatavaid vahendeid, kaasa arvatud aastaaruanne, et võidelda õigusriiki ähvardavate ohtude vastu, millele on aastaaruandes osutatud, eelkõige kui on tuvastatud rikkumisi ja puudusi; kutsub liikmesriike üles õppima parimatest tavadest ja kaotama kindlaks tehtud puudused ning võtma meetmeid olukorra parandamiseks seoses kõigi nelja õigusriigi aruandes määratletud põhisambaga; rõhutab vajadust suurendada ELi kodanike ja elanike teadlikkust riiklikul ja ELi tasandil kättesaadavatest vahenditest ja menetlustest, et tagada õigusriigi austamine ja teatada selle rikkumistest;

III. ***Aruande järelmeetmed ja mõju***

61. kutsub komisjoni üles hindama järgmistes aruannetes, kuidas eelmistes aruannetes analüüsitud valdkondades kindlaks tehtud probleemid on arenenud, lahendatud, sattunud halvenemise ohtu või veelgi halvenenud, kindlaks tegema positiivsed ja negatiivsed suundumused ja üldised probleemid, eelkõige süsteemsed või korduvad õigusriigi rikkumise viisid, ning esitama selgeid soovitusi tuvastatud ohtude või tagasilanguse heastamiseks;

62. rõhutab, kui oluline on edendada aastaaruande tulemusi riiklikul tasandil; julgustab komisjoni edendama aruande üle peetavat arutelu riikide parlamentides ja tegema aruande järelmeetmete võtmisel koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega;

63. kutsub komisjoni üles oma õigusriigi aastaaruannetes selgitama, et kõik õigusriigi järgimisega seotud puudused ja rikkumised ei ole sama olemuse ja/või raskusastmega ning et kui ELi lepingu artiklis 2 osutatud väärtusi teatava aja jooksul teadlikult, tõsiselt, jäädavalt ja süstemaatiliselt rikutakse, võib juhtuda, et liikmesriiki ei saa enam demokraatlikuks pidada ja sellest saab autoritaarne režiim; rõhutab, et komisjoni peamine prioriteet peaks olema ELi õiguse jõustamine ELi lepingu artikli 2 rikkumise korral ning et komisjoni õigusriigi olukorda käsitlevad aastaaruanded peaksid peamiselt sellele kaasa aitama; kutsub seetõttu komisjoni üles eraldi põhjalikult hindama riike, kelle suhtes on käimas ELi lepingu artikli 7 kohane menetlus, et näidata, kuidas õigusriiki on struktuuriliselt õõnestatud, et hõlbustada autoritaarsete juhtimisstruktuuride kindlustamist;

64. rõhutab, et see aruanne peaks olema aluseks ELi järelmeetmete prioriseerimisele seoses nende liikmesriikidega, kus esineb puudusi või vajakajäämisi, ning et selle panus peaks moodustama üldise demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi olulise osa;

65. kohustub alustama 2021. aasta aruande käsitlemist võimalikult varakult pärast selle avaldamist;

**Neljapäev, 24. juuni 2021**

o

o o

66. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.